

„Citius. Altius. Fortius.”

Amennyiben egy idegen civilizáció képviselői keverednének planétánkra, hogy feltérképezzék Földlakók szokásait, az olimpia mindenképpen legmeglepőbb felfedezéseik közé kerülne. Sajnos más példa alig akad rá, hogy az ötkarikás játékokhoz hasonlóan bármi is ennyire mozgósítsa az országokat, népeket és a közvéleményt.

Az olimpiai eszme lényege a világ fiataljainak békes sportversenyek segítségével történő nevelése, valamint az a meggyőződés, hogy az olimpiai játékokkal a sporton keresztül hozzá lehet járulni a népek közötti megbékéléshez. Az újkori olimpiai mozgalom már létrejöttékor igazi békeszolgáltatnak tekintette a munkáját, hiszen a becsületes, szabályos versengést és az ellenfelek tiszteletét írta zászlajára.

Ez a mélységes meggyőződés és legjelesebb szándék tükröződik Pierre de Coubertin báró, az olimpiai mozgalom újjáélesztője által írt óda legismertebb részletéből is:

„A béke vagy te, Sport! / a népeket egymáshoz fűző szép szalag: / és testvérré lesznek mind általad, / önuralomban, rendben és erőben. / Mert önbecsülést tanulnak az ifjak / tőled, s más népek jellemét is éppúgy / megértik és nagyra tartják, hogyha te / tanítod őket túlszárnyalni egymást: / mert versenyed a béke versenye.”

Az ókori minta

Az újkori olimpiai játékok őse az európai kultúra bölcsőhelyén, az ókori Hellászban alakult ki. Az egyetemes görög mitológia, az Égei-tenger környékén létrejött valamennyi városállam (polisz) lakóinak főistene, Zeusz Olümpiában álló szentélye mellett. Ott, ahol négyévente vallási és sporteseményeket egyaránt magába foglaló ünnepségekkel áldoztak neki. A klasszikus görög világ számára annyira meghatározó volt ez az esemény, hogy még az időszámítását is ebből eredeztette. Négyéves olimpiászokban számolták az évet, kiindulásnak i.e. 776-ot, az első írásban rögzített olimpiát tekintve.

Görög földön a testkultúra egyébként is komoly becsben állt. Ma már kevesen tudják, hogy több ún. pánhellén, azaz a teljes görögöset érintő sportversenyt is rendeztek. (Ugyancsak négyévente tartották meg Delphoiban Appolón, kétévente pedig Korintoszban Poszeidon és Nemeában Zeusz istenek tiszteletére versenyt. Héraia néven még – a többi helyszínről kitiltott – nőknek is rendeztek rendszeres sporttalálkozókat.) Ahhoz azonban, hogy ezek közül az Olümpiában zajló volt a legjelentősebb, már az antik időkben sem fért kétség. A versenyekről értékes tudósítások, a bajnokok teljesítményéről prózai dicsőítések és versek, alakjukról pedig a szobrok maradtak fenn. Városuk nagy becsben tartotta őket. Magas tisztségeket, jutalmakat, előjogokat

adományozott nekik, s már-már félistenként hódolt előttük. Ezek a példák folyamatosan lelkesítették az ifjakat, így a sportolás valóban a hétköznapiak része volt.

Az ókori olimpiák emlékét alaposan idealizálta az utókor. Ma már közismertek azok az egykori források is, amelyek a bírók megvesztegetésétől, az anyagi előnyökért vállalt vereségen és a másnak hazudott szülőföldön át, a bírák – politikai okokból történő – részrehajlásáig sok mindent lelepleznek. Persze, nem ezek a jelenségek voltak a meghatározók, a többség nyilvánvalóan ragaszkodott a sportszerűség betartására tett esküjéhez. E a jelenségek azonban, ahogy haladt az idő, egyre inkább felerősödtek. (Az alulmúlhatatlan tragikomikus mélypont az volt, amikor i. sz. 67-ben Néro császár is elindult az olimpián. Bevezette a tíz ló által vontatott kocsik s a dal- és tragédiaversenyt is. Annak ellenére, hogy többször is kiesett a kocsiból, ami a szabályok szerint a kizárást jelentette volna, ebben a számban is őt hirdették ki győztesnek. Az összes többiben is, amiben csak elindult. Az utolsó feljegyzett még szabályosnak tűnő olimpiai játékokat 261-ben tartották meg.)

Az egykori szerzők jóvoltából általánosan ismert volt az állítás, hogy csak akkor lehetett megtartani az olimpiát, ha a játékok idején sehol nem harcoltak egymás ellen a görögök. Ilyenkor – állították – általános fegyverszünetet hirdettek ki. Pauszaniasz leírásából ismerjük, hogy Ekekheiria-nak, vagyis „kéznyugvásnak” (a fegyveres kéz nyugvásának) hívták görögül az olimpiai játékok idejére kihirdetett egyetemes és szent békét. Az erről szóló szerződést egy diszkosz hátára írták, amelyet Héra istennő olümpiai templomában helyeztek el. Nagy szerencse, hogy a szélesebb közvélemény kevésbé figyelt fel olyan történetírói forrásokra, amelyek részben cáfolják ezt az állítást. Az olimpia újkori feltámasztását szorgalmazóknak ugyanis a sport nevelési szerepének felerősítésén túl, épp az ókori versenyek békeküldetést tekintették a legfontosabb szellemi örökségnek. Azt, hogy az ókori olimpiai játékok a görög-perzsa háborúk idején érték el fénykorukat, még el lehetett nézni, hiszen nem egymás elleni görög harcra volt szó. Spárta azonban i.e. 420-ban az olimpia idején támadta meg egyik szomszédját, ezért a spártaiakat kizárták az akkori játékokból. Xenophón kortársként írta le, hogy i.e. 364-ben nemcsak fegyvernyugvás nem volt a görögök között, hanem egyenesen az olimpia lett a harci események központja. Épp a befejező verseny öt számból álló küzdelmei (pentathlon) folytak, amikor az élisziek hadserege rátámadott a városra. A védőket csaknem a Zeusz-szentélyig szorították, de tüzes lövedékekkel végül megfutamodásra kényszerültek, majd az éjszaka során emelt védvonalak láttán reggel végre visszavonultak.

S hogy miért volt annyira fontos az Ekekheiria? A versenyzők közül sokan katonák voltak. Nem csak az

ötnapos verseny, az oda s visszautazás, hanem az egy időben előírt harmincnapos kötelező helyszíni edzés is növelte a távollétüket. A valamelyik sportágban legtehetségesebbek lehettek nyilván a legvitézebb harcosok is. Nélkülük sebezhetőbbé váltak az egyes seregek. Azt se feledjük el, hogy a versenyszámok mind összefüggtek a harci erényekkel. A távolugrás hadi körülmények között az árkok, patakok leküzdését, a birkózás, az ökölvívás és – még később a pankráció – a csata közben kialakult kézitusát, a futás s a lovasversenyek a mihamarabbi helyváltoztatást segítette. (A görög katonai gyakorlóterek mellett –feljegyezték – alkalmi birkózócsarnokok is voltak.) A diszkosz és a gerely (a hajítódárda) eredetileg fegyver volt, ezt nem kell különösképp bizonygatni. Az viszont, hogy a klasszikus idők olimpiáinak utolsó versenyszáma a fegyveres futás volt – még ennél is beszédesebb.

Az újkori utód

A IV. században megszűntek az olimpiák, a sport is háttérbe szorult. A testnevelés reneszánszával együtt csak a XVIII. században, a polgárosodás felerősödésével kapott ismét erőre. (A francia polgári forradalom egyik jeles eseménye – a híres labdaházi eskü – is jelzi ezt, hisz már egy fedett sportcsarnokban zajlott.) Az angol gentleman-eszményhez a kezdetektől hozzátartozott a szellemi tudás mellett valamiféle szakmai jártasság és a rendszeres testedzés is. Az utóbbit a kollégiumi és kollégium-közi sportélet volt hivatva biztosítani. Ez a sikeresnek bizonyult pedagógiai gyakorlat lett az újkori olimpiai mozgalom újjáélesztésének egyik mozgatórugója.

A másik a Görögország törököktől történt felszabadulása után előállt identitásmegújítás lett, amely a régmúlt hagyományai között a testkultúra kultuszára, s ókori hagyományára is rálelt. Egy Evangelos Zappasz nevezetű, Romániában élő dúsgazdag földbirtokos fejében született meg az ötlet, hogy fel kéne támasztani halottaiból az ókori sportviadalokat. Mivel összegyűjtött tetemes vagyonát és diplomáciai kapcsolatait sem kímélte az ügy megvalósítása érdekében, 1859 októberében meg is rendezték az első, majd 1870-ben a második Olimpiának nevezett versenyt. Ezeket 1875-től négyévente újabbak is követték, mégsem tudtak – nem is volt a céljuk – világméretű eseménysorrá válni. A játékokat az ősi juss jogán az ország határai között kívánták tartani.

A nemzetközi érdeklődés felébresztéséhez és ébren tartásához egy német régész, az ókori Olümpia romjait 1875-1881 között feltáró, Ernst Curtius kutatásai is jelentősen hozzájárultak. A felszínre került egyre újabb épületromokról, műkincsekről, használati tárgyakról s más értékekről szóló tudósítások bejárták a világsajtót. A cikkek nemcsak a helyszínen, hanem az egykor ott zajló események iránt is felkeltették a figyelmet.

A családfája szerint itáliai ősöktől eredő Pierre de Coubertin báró, a Francia Atlétikai Szövetség elnöke írta ekkoriban: „Ha Németország feltárta Olümpia romjait, Franciaország miért ne kelthetné életre az olimpiát?” Mivel a tettek embere volt, 1892-ben az általa irányított

szervezet fennállásának ötödik évfordulóján be is jelentette, hogy az olimpiai játékok nemzetközi felújítására készül. A következő két évben több tanácskozást is összehívott, amelyen számos ország sportvezetőivel is egyezettette elképzeléseit. 1894 júniusában a Sorbonne egyetemen üléselő Nemzetközi Atlétikai Kongresszus az olimpiai játékok újjáalapításáról és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) megalakításáról döntött.

A NOB első tagjai, az olimpiai eszmét valóra váltó úttörők a következők voltak: Pierre de P. Coubertin (Franciaország), Lord Amphyll (Nagy-Britannia); Alekszander Butovszkij (Oroszország), Viktor G. Balck (Svédország), E. Callot (Franciaország), D'Andria Carafa (Olaszország), L. A. Guff (Új-Zéland), Jiri Guth-Jarkovszky (Csehország), C. Herbert (Nagy-Britannia), Kemény Ferenc (Magyarország), W. M. Sloane (Egyesült Államok), Dimitriosz Vikélasz (Görögország) és J. B. Zubiaur (Argentina) lettek, de Lucchesi Palli gróf (Olaszország), Maxime de Bousies gróf (Belgium), majd W. K. A. Gebhardt (Németország) is csatlakozott hozzájuk.

Ők alkották meg a modern olimpiák szabályzatait, hozták létre szervezeti kereteit, s döntöttek az 1896-os I. újkori olimpiai játékok athéni megrendezéséről is. (Mégis majdnem a millennium lázában égő Budapestre került a rendezés joga, ám ez külön történet.)

A sportszervezési elveken kívül az első pillanattól központi helyet kapott a mozgalomban a népek testvériségének gondolata is. A kívánatos függetlenség megőrzése érdekében az alapító atyák úgy határoztak, hogy a Nemzetközi Olimpiai Bizottság minden kortárs és eljövendő kormánytól, valamint az összes nemzeti vagy nemzetközi sportszervezettől független, szuverén és autonóm intézmény lesz. A NOB-ba és a nemzeti olimpiai bizottságokba ezért semmilyen kormány nem delegálhat képviselőt, csakis maguk a mindenkor tagok választhatnak újabb személyeket. Az erősödő nacionalizmusok korában kimondták azt a máig meghatározó alapelvet is, hogy a NOB-tagok és tisztviselők nem országuk képviselői a szervezetben, hanem épp fordítva, az olimpiai mozgalom követői, annak érdekeit szolgálják a saját szülőföldjükön.

Az olimpiai mozgalmat a történelmi folyamatosság, a nemzetköziség, a politikai semlegesség és a szabályszerűség mellett a világbéke fontos eszközének is tekintették. „A játékok megrendezése a legszebb példája az ókori eszmék újjászületésének! Jó volna, ha abban is követnénk az ókori mintát, hogy a játékok idejére szüneteljenek a fegyverek, és béke honolna a Földön!” – fejtette ki többször is Coubertin. „Az Olimpizmus célja, hogy a sportot az emberiség harmonikus fejlődésének a szolgálatába állítsa egy békés társadalom előmozdítása és az emberi méltóság megőrzése érdekében” – rögzíti a jelenleg is érvényes Olimpiai Alkotmány (Olimpiai Charta).

Jelképek, intézkedések

A modernkori olimpiák szervezői számos lépéssel igyekeztek szolgálni ezt a nemes eszmét. Az olimpiák ezért is válhattak – a világháborúk miatt elmaradt és a különféle bojkottokkal kísért játékok ellenére is – a

béke jelképévé. Miként a rendkívül beszédes olimpiai ötkarika is. Az egymásba fonódó, egyenlő dimenziójú öt kör öt különböző színben jelenik meg. A színek balról jobbra tartó irányban a következők: kék, sárga, fekete, zöld és piros. A fölül található kék színű kör Európát, a fekete Afrikát, a piros Amerikát, az alsó sárga Ázsiát, a zöld pedig Ausztráliát és Óceániát jelképezi. A lenti és fenti pozíció azonban nem jelent semmiféle rangkülönbséget: a felső három karika ugyanis nincs összefonódva, így amennyiben képzeletben két oldalról meghúzzuk őket, a láncszemek egymással egy sort alkotnak. E szimbólum az öt földrész egységét, egyenjogúságát, valamint a világ minden tájáról érkező sportolóknak az olimpiai játékokon való találkozását, illetve az olimpiai mozgalom és a sport összekötő szerepét hivatott kifejezni.

A NOB az olimpiai játékok megrendezéséről szóló döntéseknél is arra törekszik, hogy az emberiség legnagyobb közös sportünnepé valamennyi kontinensre eljusson. Eddig csak Afrika nem lehetett rendező. Európában, az olimpiai eszme szülőhelyén, eddig tizenöt alkalommal, Amerikában hatszor (ebből az USA-ban négyszer), Ausztráliában kétszer kerülhetett sor a nyári játékokra, Ázsiában pedig a pekingi lesz a harmadik ilyen esemény. A téli olimpiák esetében Amerika hat, Európa tizenhárom, Ázsia két alkalommal volt a rendező.

A legelső és legutóbbi nyári olimpia műsorát összevetve azt látjuk, hogy míg 1896-ban 8 sportág 43 versenyszámában avattak bajnokot, 2004-ben már 28 sportág 301 versenyszámában vehettek át érmeiket. Ekkora verseny megszervezése eleve megfosztja az esélytől a kisebb városokat. A NOB fontos irányelve lett ezért, hogy meg kell fékezni az olimpia méretének és költségeinek növekedését, mert a rendezés nem lehet a legnagyobb és leggazdagabb városok kiváltsága. A szervezet gátat kíván állítani a gigantizmusnak. Ragaszkodik hozzá, hogy a résztvevő sportolók száma ne haladja meg a 11 500 főt. (Sydneyben és Athénban így is valamivel 11 600 fölé emelkedett a létszám.) A rendezői és résztvevői költségek kordában tartását szolgálja az a kiegészítő intézkedés is, mely szerint az olimpiai játékok nem lehetnek hosszabbak 16 napnál. A NOB elállt az egyetlen városban rendezendő olimpia korábbi kényszerétől is. (Most már egy ország több városára is megpályázható a rendezési jog.)

Mindezek az intézkedések ugyanakkor ez nem vezethetnek egyetlen ország távolmaradásához sem. Minden bevételből egy részt külön alapra utalnak, amely segítségével a gyakorlatban is megvalósítják az olimpiai szolidaritás alapelvét. A legjobban rászoruló nemzeti olimpiai bizottságokat támogatják ebből, hogy a legszegényebb országokban is felkészíthessenek és benevezhessenek sportolókat. Amikor az ünnepélyes megnyitón a felvonuló két-háromfős küldöttségeket látjuk, jusson ez is eszünkbe. Ezek a sportolók igazán magukénak érezhetik Coubertin híres mondását: „Nem a győzelem a fontos, hanem a részvétel”. A NOB és az olimpiai játékok szervező bizottsága semmilyen sorrendet nem állít fel a résztvevő országok között. Ezért

olvasható az újságokban közreadott minden pontszámítás fölött, hogy az „nem hivatalos”. A szervező bizottság „csak” egy dicsőséglisztát állít össze az éremben és a diplomában részesülőkből, az érmesek neveit kiemelve. Az utóbbiak nevét, országát és eredményét valamennyi számat illetően márványtáblába vésik, s az olimpia végeztével a központi stadionban ünnepélyesen elhelyezik.

Az olimpiai zászló – melyet 1914-ben Pierre de Coubertin mutatott be a Párizsi Olimpiai Kongresszuson – teljesen fehér, közepén az ötszínű olimpiai emblémával. A lobogó fehér színe az olimpiai mozgalom által szolgáltat béke és a versenyek tisztasága jelképe. A sportolók felvonulása után ezt a zászlót húzzák fel a jelenlétükben a stadion zászlórúdjára, s ezt kapja meg a záróünnepségen a következő olimpia rendezője.

A látványos nyitófelvonulás is szigorúan meghatározott rendben zajlik, nehogy valamelyik küldöttséget sérelem érje. Minden nemzet csapata előtt egy táblát visznek, amelyen mindössze az ország neve szerepel. Az adott ország zászlóvivője csak követheti, meg nem előzheti ezt a feliratot. A felvonulók semmilyen más transzparenst nem vihetnek magukkal. A sort mindig Görögország nyitja (ezzel az olimpiai eszme szülőföldjét illeti az elismerés), a legutolsó felvonulók (így diktálja az illem is) a rendező ország sportolói. A többiek sorrendjét országuk nevének a rendező állam hivatalos nyelve alfabetikus sorrendjében állapítják meg. Ettől eltérni nem szabad. Ugyanígy szigorral szabályozzák a játékokat megnyitó országnagyok szerepét is. Az államfőknek egy alig néhány – magyarul tizenöt – szavas kötelező és rögzített tartalmú protokolláris mondat elmondására van csak lehetőségük. (Ezzel kerülnek el, hogy a nagy nyilvánosságot saját közvetlen politikai propaganda-céljaikra használhassák fel.)

Az olimpia jelmondata: „*Citius. Altius. Fortius.*” (Gyorsabban, magasabbra, erősebben!). Ez a sportolók számára kívánatos célok egy részét fejezi ki (a messzebbre, pontosabban, ügyesebben persze éppígy része lehetne), de arra is utal – s ez az igazi üzenete – hogy minden más szempont a háttérbe szorul, a játékok során csakis a sportolói erények számítanak. (Ezért állították azt az alapelvet is, hogy az olimpiai játékok során az egyéni vagy csapatsportágakban szereplő versenyzők között, és nem a nemzetek között folyik a verseny.)

Az olimpiák történetében többször is előfordult, hogy országokon átnyúló közös csapatok alakultak. A korai olimpiákon a Nemzetközi Olimpiai Bizottság engedélyezte, hogy a csapatsportokban különböző nemzetiségű sportolók fogjanak össze. 1896-1904 között az ilyen csapatok 17 érmet szereztek. Az 1912-es olimpián Ausztrália és Új-Zéland indult közösen valamennyi sportban. 1956-1964 között az olimpiai mozgalom olyan eredménnyel büszkélkedhetett, amire a nagypolitika sokáig nem volt képes. Egyesítette ugyanis (legalább az olimpiák idejére) a két német államot. A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság közös gárdával indult. Az „Egyesített Német Csapat” a 3-3 nyári és téli olimpián 36 arany-, 60 ezüst- és 41 bronzéremmel öregbítette a német sport hírét.

A Szovjetunió felbomlása utáni első olimpián a függetlenné lett utódállamok közül tizenkettőnek a sportolói indultak el egyesített csapattal. (Az ő szövetségük tovább tartott, mint országaiké). 45 arannyal, 38 ezüsttel és 29 bronzal közös csapatuk bizonyult a barcelonai olimpián a legeredményesebbnek.

Az Olimpiai himnusz zenéjét a görög Szpirosz Szamara írta az ugyancsak görög Kosztisz Palamasz versére. Ez már az első athéni olimpián elhangzott, de a mozgalom hivatalos himnuszává csak 1957-től vált. Minden olimpián felcsendül. A játékok színhelyén csak görögül, vagy a mindenkori rendező ország anyanyelvén szólhat meg. (Az olimpia rendezői az egyes játékokra is írathatnak úgynevezett himnusokat, ami azonban csak annak az egynek lesz az emlékdala. Az utóbbi olimpiákon egyik rendező sem hagyta ki ezt a lehetőséget.) A talán legismertebb jelkép a játékok eredeti helyszínén, az Olümpiában, napsugarak és tükrök segítségével meggyújtott olimpiai láng, s az azzal történő váltófutás a Német Olimpiai Bizottság ötlete volt. 1936-tól, a Berlieni olimpiától kezdődően az országokon áthaladó lánggal az otthon maradó sportolók és a versenyekre kijutók összetartozását, a sportot, mint a népeket összekötő fontos kapcsolatot, bizalmat és összefogást jelképezik. (Akik idén a láng eloltására törekedtek, aligha tudták, hogy mit cselekszenek.)

A játékok idején végig lobog az olimpiai láng a központi stadion fölött. A nyitóünnepségen a békegalambok szélnek eresztése mellett, e láng meggyújtását is sokszor igyekeztek az olimpia legfőbb üzenetei szolgálatába állítani.

1976-ban Montrealban a kétnyelvű Kanadát szimbolizálva egy francia és egy angol anyanyelvű fiatal, Stéphane Préfontaine és Sandra Henderson gyújtotta meg az olimpiai lángot egy mindkettejük által fogott közös fáklyával. Az 1988-as téli játékokon, Calgaryban Robyn Perryt, egy 12 éves műkorcsolyázó lányt, Albuville-ben (1992) pedig egy nyolc éves kisfiút, François-Cyrille Grange-t – s személyükben a jövő nemzedékek sportolóját – érte ez a megtiszteltetés. Hasonló gondolat vezérelte az 1988-as Szöuli olimpia szervezőit, ám ők az elődök előtt is tiszteltek. Sohn Kee Chung, az 1936-os olimpia bajnoka hozta a lángot a stadionba, akihez három fiatal helyi atléta csatlakozott.

Sokan emlékezhetnek arra a jelenetre is, amikor Barcelonában (1992) a rokkant sportolók ugyanott zajló világversenyét is képviseltették a megnyitó ünnepségen. Antonio Rebollo, a Paralimpiai játékokon résztvevő íjász kilőtt nyíla gyújtotta meg a lángot.

Az atlantai olimpia (2000) is gyönyörű jelképpel szolgált (sajnos a magyar tévéközvetítők, de a sajtó is adós maradt a magyarázatával). A profi bokszoló, Muhammad Ali, aki 1960-ban még amatőrként Cassius Clay néven nyert olimpiai aranyat kapta meg a lehetőséget. Amikor a vietnami háború idején megtagadta a katonai szolgálatot, mondván, hogy nem hajlandó más népeket ölni, magára húzta az amerikaiak gyűlöletét. Ötévi börtönre, tízezer dollár pénzbírságra ítélték, s a Bokszzvilágszövetség (WBA) megfosztotta a bajnoki címétől. Utólagos bocsánatkérés volt ez a gesztus attól a

sportolótól, aki akkor az olimpiai eszme szellemében járt el. Sydneyben (2000) a helyi őslakók közvetlen leszármazottja, Cathy Freeman atléta gyújtotta meg a lángot. (Ha úgy tetszik, akár ez is felfogható bocsánatkérésnek.) A legutóbbi olimpián Athén adós maradt egy újabb szép jelképpel. Lehet azonban, hogy új hagyomány elindítója volt. Náluk volt először hivatalos eloltója az olimpiai lángnak. Egy tízéves fiúra, Fotini Papeleonidopouloura bízta ezt a műveletet.

Az olimpia rendezőinek olimpiai falu létesítéséről is gondoskodniuk kell. Ezt az egykori amerikai NOB-tag, William May Garland kezdeményezését elfogadva tették kötelezővé. Az olimpiai falu célja az, hogy a világ különböző tájairól összesereglett fiatalok, edzőik és egyéb kísérőik ne csak versenyezzenek, hanem együtt lakjanak, megismerjék egymást, barátságok szövődjenek közöttük a játékok idején.

Még az eredményhirdetésekor győzteseknek kijáró himnuszjátékszásba is beleszól a protokoll. Hogy egyik nemzet sportolója se szerezhessen előnyt abból, hogy tovább tart az ünneplése, minden nemzeti himnusz 45 másodperces változatát játsszák csak le. (Ez a szabály a magyar himnusz megkurtítását is eredményezi. De ki a csudát érdekli, ha rövidebben hallja? Csak minél többször hallhassa az olimpián.)

Az olimpiai érmek előlapja – melyet a Nemzetközi Olimpiai Bizottság szab meg, s kötelező jelleggel a győzelem szárnyas istennőjét, és az athéni Panathinaikos Stadion madártávtati képét ábrázolja – a megfelelő olimpiai sorszámot és helyszín megnevezését tartalmazza. Az érmek hátoldalát a rendezőbizottság döntése alapján állíthatják elő. (A pekingiek saját olimpiai emblémájukat helyezik el a féldrágakövet – jadet – is magába foglaló hátlapon.) Volt azonban olimpia, ahol a hátlappal is az olimpiai eszmét erősítették. 1972-ben a müncheni rendezők a közös anya szülte halandó Kasztort és a Zeustól fogant Polüdikészt mintázták meg a hátlapon. A halhatatlan félisten annyira szeretete a testvérét, hogy annak halála után kikönyörögte, hogy naponta váltogatva hol ő menjen az alvilágba, hol Kasztor a halhatatlanok közé, csak hogy folyamatosan együtt maradhassanak. Gyönyörű jelkép volt. Szörnyű, hogy pont azon az olimpián a terroristák áldozatává lett izraeli sportolók halálával mélyebb értelmet is nyert. Más olimpiákon eddig nem alkalmazták a hátlapot is ilyen szépen.

Si vis pacem para bellum! Ha békét akarsz, készülj háborúra! – szöveg a híres latin mondás. *Si vis pacem, para olympia!* Ha békét akarsz, készülj az olimpiára! – ez állt a háború miatt elmaradt XII., a Helsinkibe tervezett olimpia plakátjain. Újkori története során három (a téli játékokat is beleszámítva öt) olimpia maradt el a világháborúk miatt. A háborúk tehát többször sodorták a megsemmisülés szélére az olimpiai mozgalmat, amely azonban mindig talpra állt. Jó lenne hinni, hogy az olimpizmussal valóban megelőzhetőek a háborúk is, hisz versenye – minden aggasztó jelenség (elüzletiesedés, doppingügyek stb.) ellenére – még ma is valóban „a béke versenye”.

Hegedűs Sándor